

WEST BENGAL STATE UNIVERSITY

B.A. General Part-II Examination, 2021

SANSKRIT

PAPER: SANG-II

Time Allotted: 2 Hours

Full Marks: 50

*The figures in the margin indicate full marks.
Candidates should answer in their own words
and adhere to the word limit as practicable.*

*প্রান্তিক সীমার মধ্যস্থ সংখ্যাটি পূর্ণমান নির্দেশ করে।
পরীক্ষার্থীরা নিজের ভাষায় যথা সম্ভব শব্দসীমার মধ্যে
উত্তর করিবে।*

**Unit-I
Marks-20**

**Answer any *one* question from Question No. 1 or 2 and another *one* from
Question No. 3 or 4**

1. Answer any *one* question from the following: 12×1 = 12
নিম্নলিখিত যে-কোনো *একটি* প্রশ্নের উত্তর দাওঃ
 - (a) What does the word Abhijñāna mean? Show the appropriateness of the title of the drama Abhijñānaśakuntalam.
‘অভিজ্ঞান’ শব্দের অর্থ কি? ‘অভিজ্ঞানশকুন্তলম্’ নাটকটির নামকরণের সার্থকতা দেখাও।
 - (b) Who was Sānumatī? Why does Kalidasa introduce this character in the 6th Act of Abhijñānaśakuntalam.
সানুমতী কে? কবি কালিদাস অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ নাটকের ষষ্ঠ অঙ্কে এই চরিত্রটির অবতারণা কেন করেছেন?
 - (c) Why did Durvāsā curse Śakuntala? What was the curse? Discuss the significance of the curse of Durvāsā in the drama Abhijñānaśakuntalam.
দুর্বাসা শকুন্তলাকে কেন অভিশাপ দিয়েছিলেন? অভিশাপটি কি ছিল? ‘অভিজ্ঞানশকুন্তলম্’ নাটকে দুর্বাসার অভিশাপের তাৎপর্য আলোচনা করো।
2. Translate into Bengali or English any *two* of the following verses: 6×2 = 12
নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে-কোনো *দুটির* বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করোঃ
 - (a) स्वसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
মলিনমপি হিমাংশোল্লক্ষম লক্ষ্মী তনোতি।
इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्॥

- (b) रम्यान्तरः कमलिनीहरितैः सरोभि-
श्छायाद्रुमैर्नियमितार्कमयूखतापः।
भूयात् कुशेशयरजोमृदुरेणुरस्याः
शान्तानुकूलपवनश्च शिवश्च पन्थाः ॥
- (c) शुद्धान्तदुर्लभमिदं वपुराश्रमवासिनो यदि जनस्य।
दूरीकृताः खलु गुणैरुद्यानलता वनलताभिः ॥
- (d) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान्
पर्युत्सुको भवति यत्सुखितोऽपि जन्तुः।
तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं
भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ॥

3. Write short notes on any **four** of the following: 2×4 = 8
নিম্নলিখিত যে-কোনো **চারটি** বিষয়ের উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লেখোঃ
নান্দী, ত্রিশংকু, যযাতি, ধনমিত্র, সূত্রধার, বিষ্কম্বক।
4. Explain with reference to the context any **one** of the following: 8×1 = 8
নিম্নলিখিত যে-কোনো **একটি** শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করোঃ
- (a) इदं किलाव्याजमनोहरं वपुस्तपक्षमं साधयितुं य इच्छति।
ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया शमीलतां छेत्तुमृषिर्व्यवस्यति ॥
- (b) यदुत्तिष्ठति वर्णभ्यो नृपाणां क्षयि तत् फलम्।
तपःषड्भागमक्षय्यं ददत्यारण्यका हि नः ॥
- (c) कृत्ययोर्भिन्नदेशत्वाद् द्वैधीभवति मे मनः।
पुरः प्रतिहतं शैले स्रोतः स्रोतोवहो यथा ॥

Unit-II

Marks-15

Answer any **one** question from Question No. 5 or 6 and another **one** from Question No. 7 or 8

5. (a) Who was Nandini? Why and how was she served by king Dilīpa and Queen Sudakṣiṇā? 10
নন্দিনী কে ছিলেন? কেন এবং কিভাবে মহারাজ দিলীপ ও রাণী সুদক্ষিণা তাঁর সেবা করেন?

OR / অথবা

- (b) Why did king Dilīpa and Sudakṣiṇā go to the hermitage of Vaśiṣṭha? Give a vivid description of their romantic journey towards the hermitage of Vaśiṣṭha. 10

মহারাজ দিলীপ এবং সুদক্ষিণা কেন বশিষ্ঠাশ্রমে গিয়েছিলেন? বশিষ্ঠাশ্রমের যাত্রাপথে তাঁদের রোমান্টিক যাত্রার বিবরণ দাও।

6. Explain with reference to the context any **one** from the following verses: 10×1 = 10
নিম্নলিখিত যে-কোনো **একটি** শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা লেখো:

(a) আকারসদৃশপ্রজ্ঞা: প্রজ্ঞয়া সদৃশাগম:।

আগমৈ: সদৃশারম্ম আরম্ম সদৃশীদয়:॥

(b) জ্ঞানৈ মৌনং ক্ষমা শক্তৌ ত্যাগে শ্লাঘ্যবিপর্যয়:।

গুণা গুণানুবন্ধিত্বাত্ তস্য সপ্রসবা ইব॥

- 7 Write short notes on any **two** of the following: 2½+2½
নিম্নলিখিত যে-কোনো **দুটি** বিষয়ের উপর সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো:
হৈয়ঙ্গবীনম্; অরুন্ধতী; সুরমি; বেবস্বত:; মনু:; প্রণব:।

8. Translate into Bengali or English any **one** of the following verses: 5×1 = 5
নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে-কোনো **একটি** শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করো:

(a) তং সন্ত: শ্রোতুমর্হন্তি সদসদ্ব্যক্তিহেতব:।

হেম্ন সংলক্ষ্যতে হ্যগ্নৌ বিশুদ্ধি: শ্যামিকাপি বা॥

(b) সর্বাতিরিক্তসারেণ সর্বতেজোঃসমিভাবিনা।

স্থিত: সর্বোন্নতেনোর্বী ক্রান্ত্বা মেঘুরিবাत्मনা॥

Unit-III

Marks-10

9. (a) Give the resulting forms of any **six** of the following: 1×6 = 6
নিম্নলিখিত যে-কোনো **ছয়টির** পরিনিষ্ঠিত রূপ লেখো:

(i) শী + শানচ্; (ii) শ্রু + তুমুন্; (iii) জি + তব্য; (iv) সৃজ্ + তুমুন্; (v) শিদ্ + ক্ত;

(vi) স্না + ক্ত্বাচ্; (vii) আ-রুহ্ + ল্যপ্; (viii) দা + যত্; (ix) শাস্ + ক্যপ্;

(x) জি + সন্ + উ; (xi) নৃত্ + শতৃ; (xii) মধু + অণ্।

OR

(b) Substitute single words for any **six** of the following:

1×6 = 6

নিম্নলিখিত যে-কোনো ছয়টি শব্দের এক কথায় প্রকাশ করো:

- (i) तपः करोति; (ii) पुत्रमिव आचरति; (iii) अदितेः अपत्यं पुमान्; (iv) ज्ञातुम् इच्छति;
(v) जनानां समूहः; (vi) पुनः पुनः दहति; (vii) शिवस्य उपासकः; (viii) कुले जातः;
(ix) जेतुं शक्यम्; (x) गिरेः समीपे; (xi) वने भवः; (xii) पङ्के जायते यत्।

10. Name and expound the samāsa in any **two** from the following:

2×2 = 4

নিম্নলিখিত যে-কোনো দুটির ব্যাসবাক্যসহ সমাস নির্ণয় করো:

- (i) वीणापाणी; (ii) प्रत्यहम्; (iii) रात्रिन्दिवम्; (iv) गुडमिश्रः; (v) यथाविधिः; (vi) असुखम्;
(vii) केशाकेशी; (viii) प्रत्यक्षम्; (ix) नीलोत्पलम्; (x) कदन्नम्।

Unit-IV

Marks-5

11. Translate into Bengali or English any **one** from the following paragraphs:

5×1 = 5

নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলির মধ্যে যে-কোনো একটি বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করো:

- (a) जीवनं संग्राम एव। तत्र विभिन्नम् उत्थानपतनं सुखं दुःखञ्च चक्रवत् आवर्तन्ते। सूर्यस्य आलोकमिव मेघाच्छन्नं परिवेश इव सुखानि दुःखानि च गच्छन्ति पुनरायान्ति च। एकेन सद्बन्धुसंसर्गेण अस्माकं सुखं वर्धते दुःखञ्च विनश्यति। तेन कतिभिः यथार्थ मित्रैः प्रयोजनम्। पृथिव्यां तु यथार्थ मित्रं दुर्लभम्।
- (b) अस्ति मगधदेशे फुल्लोत्पलाभिधानम् एकं सरः। तत्र चिरं निवसतः स्म सङ्कटविकटनामानौ द्वौ राजहंसौ। कम्बुग्रीवनामा तयोर्वान्धवः कश्चित् कूर्मोऽपि तत्र वसति। एकदा तस्य सरसरस्तीरमागत्य केचिद् धीवरा अब्रूवन्-अद्य अत्र स्थास्यामः। श्वः प्रातः मत्स्यकूर्मादीन् हनिष्यामः इति।

N.B. : Students have to complete submission of their Answer Scripts through E-mail / Whatsapp to their own respective colleges on the same day / date of examination within 1 hour after end of exam. University / College authorities will not be held responsible for wrong submission (at in proper address). Students are strongly advised not to submit multiple copies of the same answer script.

—x—